

Preadvies
van de
Adviescommissie Strafrecht
inzake
concept Aanwijzing technisch onderzoek / deskundigenonderzoek d.d. 23
maart 2009

Inleiding

Op 19 mei 2008 en op 16 februari 2009 heeft de Adviescommissie Strafrecht geadviseerd naar aanleiding van eerdere versies van de concept Aanwijzing technisch onderzoek / deskundigenonderzoek. In het preadvies van 19 mei 2008 liet de Adviescommissie een kritisch geluid horen. Op 16 februari 2009 oordeelde de Adviescommissie dat er op dat moment een evenwichtige concept Aanwijzing lag waarmee men in de praktijk goed uit de voeten zou kunnen.

Thans wordt de Adviescommissie geconfronteerd met een nieuwe concept Aanwijzing. Het lijkt erop dat het College van procureurs-generaal (te elfder ure) een ingrijpende koerswijziging wil doorvoeren, waardoor een van de centrale doelstellingen van de wet (Wet deskundige in strafzaken) – te weten: de versterking van de positie van de verdediging – hoogstwaarschijnlijk niet gehaald zal worden.

Aanleiding

In de toelichting op de nieuwe opzet van de concept Aanwijzing wordt het volgende opgemerkt:

“De opzet van de aanwijzing technisch onderzoek / deskundigenonderzoek is fundamenteel gewijzigd. Uit reacties uit het veld, met name in een gesprek met het NFI, is namelijk gebleken dat het door ons in de vorige versie neergelegde criterium (standaardvraagstelling te beantwoorden door onderzoek met geprotocolleerde meetmethode dat ook nog herhaalbaar / controleerbaar moest zijn) niet werkbaar werd geacht om zaken op voorhand te filteren. Dit omdat ook bij die standaardvraag met geprotocolleerde meetmethoden de onderzoeksresultaten doorgaans geïnterpreteerd moeten worden. En van te voren is niet aan te geven of die interpretatie makkelijk of moeilijk is.”

De concept Aanwijzing

In de concept Aanwijzing wordt uitdrukkelijk onderscheid gemaakt tussen enerzijds onderzoek dat tot het domein van de opsporingsinstanties behoort –

men spreekt in dit verband van: technisch opsporingsonderzoek – en anderzijds deskundigen onderzoek. Dit onderscheid is bepalend voor het antwoord op de vraag of de (raadsman van de) verdachte al dan niet in kennis moet worden gesteld van de onderzoeksopdracht (artikel 150a, eerste lid, Sv). Bij technisch opsporingsonderzoek hoeft dit niet, bij deskundigen onderzoek wel.

Het bepalen van de scheidslijn tussen technisch opsporingsonderzoek en deskundigenonderzoek loopt in de concept Aanwijzing langs twee lijnen:

- a. de fase van het opsporingsonderzoek
- b. het onderzoeksgebied.

Ad a: In de fase van het verzamelen en veiligstellen van sporen is *geen* sprake van deskundigenonderzoek in de zin van de Wet deskundige in strafzaken.

Ad b: In de fase van interpretatie en analyse van de veiliggestelde sporen hangt het ervan af op welk onderzoeksgebied het onderzoek plaatsvindt of dit al dan niet als deskundigenonderzoek in de zin van de Wet deskundige in strafzaken moet worden aangemerkt.

Onderzoek wordt *niet* aangemerkt als deskundigenonderzoek in de zin van de Wet deskundige in strafzaken als het plaatsvindt op een onderzoeksgebied dat is vermeld op de lijst die is opgenomen als bijlage 1 en als

- het wordt verricht door een opsporingsinstantie of
- het om capacitaire of bedrijfseconomische redenen elders – bijvoorbeeld bij een instituut of laboratorium – wordt uitgevoerd.

Onderzoek wordt *wel* aangemerkt als deskundigenonderzoek in de zin van de Wet deskundige in strafzaken wanneer:

- een deskundige wordt benoemd die opdracht krijgt onderzoek te doen op een onderzoeksgebied dat niet is vermeld op de lijst die is opgenomen als bijlage 1;
- een deskundige wordt benoemd voor een nadere analyse of beoordeling van de bevindingen van het technisch opsporingsonderzoek.

De officier van justitie is bevoegd om opdracht te geven tot alle vormen van deskundigenonderzoek, maar hij kan alleen deskundigen benoemen die geregistreerd zijn in het NRGD. Als er geen geregistreeerde deskundige (beschikbaar) is dient de officier van justitie een vordering in bij de rechter-commissaris, strekkende tot de benoeming van een niet geregistreeerde deskundige.

Op grond van artikel 150a geeft de officier van justitie – tenzij het belang van het onderzoek zich daartegen verzet – schriftelijk kennis aan de (raadsman van de) verdachte van de aan de deskundige verleende opdracht en van de tijd en plaats van het onderzoek. Wanneer er geen met name bekende verdachte is, hoeft er geen kennisgeving te worden gedaan.

Ook van de uitslag van het onderzoek wordt de (raadman van de) verdachte op de hoogte gesteld zodra het belang van het onderzoek zich daar niet meer tegen verzet.

In de concept Aanwijzing wordt een en ander nader uitgewerkt.

Het standpunt van de Adviescommissie

Zoals in de concept Aanwijzing wordt benadrukt, bepaalt de wettelijke regeling dat – tenzij het belang van het onderzoek zich daartegen verzet – de (raadsman van de) verdachte door de (hulp)officier van justitie wordt geïnformeerd over het verlenen van een opdracht tot deskundigenonderzoek. “Dit om hem in staat te stellen om de omvang en richting van dat onderzoek te beïnvloeden.” Dit zijn mooie woorden, maar worden zij ook realiteit?

In de concept Aanwijzing wordt nader gepreciseerd in welke gevallen sprake is van deskundigenonderzoek in de zin van de wet.

De Adviescommissie kan zich deels vinden in het onderscheid dat in de concept Aanwijzing wordt gemaakt tussen technisch opsporingsonderzoek en deskundigenonderzoek. Het onderscheid dat in dit verband wordt gemaakt tussen de fase van het verzamelen en veiligstellen van sporen en de fase van de interpretatie en analyse van het verkregen sporenmateriaal, is duidelijk en zal in de praktijk niet snel tot (interpretatie-) problemen leiden. Het onderscheid dat vervolgens tussen de verschillende onderzoeksgebieden wordt gemaakt, is daarentegen volstrekt willekeurig en bovendien moeilijk verenigbaar met het uitgangspunt van de wettelijke regeling, die onder meer beoogt de positie van de verdediging te versterken. Wanneer het zo is – zoals uit de hierboven weergegeven toelichting op de nieuwe opzet zou kunnen worden afgeleid – dat ook bij standaardvragen met geprotocolleerde meetmethoden de onderzoeksresultaten doorgaans geïnterpreteerd moeten worden en het van te voren niet goed mogelijk is aan te geven of die interpretatie makkelijk of moeilijk is, ligt het veeleer voor de hand om *geen* onderscheid naar onderzoeksgebied te maken. Voor de Adviescommissie staat het buiten kijf dat wanneer de onderzoeksresultaten niet voor zichzelf spreken, maar door de deskundige moeten worden geïnterpreteerd voordat er een conclusie kan worden getrokken die in het kader van het strafproces kan worden gebruikt, de nieuwe wettelijke regeling niet zou moeten worden omzeild. Door een groot aantal onderzoeksgebieden te bestempelen als ‘behorende tot het domein van de opsporingsinstanties’, wordt (helaas) bereikt dat de wettelijke regeling in de praktijk niet of nauwelijks zal worden toegepast.

Het is de Adviescommissie niet duidelijk waarom bijvoorbeeld vergelijkend handschriftonderzoek en grafologisch onderzoek wel als deskundigenonderzoek zouden moeten worden aangemerkt (deze specialismen worden niet expliciet genoemd op de lijst die als bijlage 1 aan de concept Aanwijzing is gehecht) en brandonderzoek niet. Brandonderzoek kan bijzonder gecompliceerd zijn. In het kader van een dergelijk onderzoek worden vaak proefopstellingen gemaakt en worden de resultaten daarvan geanalyseerd en – in de context van de zaak – geïnterpreteerd. Er is geen enkele goede reden te bedenken waarom een dergelijk onderzoek niet als deskundigenonderzoek zou moeten worden aangemerkt en waarom de

verdediging niet in een vroeg stadium bij dat onderzoek betrokken zou moeten kunnen worden.

De Adviescommissie verwacht dat door het op een vroeg moment betrekken van de verdediging bij het onderzoek, kan worden voorkomen dat op een later moment alsnog verzoeken om nader onderzoek of tegenonderzoek moeten worden gehonoreerd. Vanuit het oogpunt van een efficiënte procesvoering is het wat dat betreft verstandig de verdediging tijdig bij het onderzoek te betrekken. Wanneer het belang van de opsporing zich daartegen verzet, biedt artikel 150a Sv bovendien voldoende mogelijkheden om de verdediging tijdelijk onkundig te houden van (de resultaten van) het onderzoek.

In Bijlage 1 bij de concept Aanwijzing wordt een 39-tal onderzoeksgebieden genoemd die tot het domein van de opsporingsinstanties worden gerekend en die daarom – in de meeste gevallen – buiten het bereik van de nieuwe wettelijke regeling vallen. De Adviescommissie constateert dat de lijst ongeveer alle terreinen van onderzoek beslaat die in de strafrechtelijke context van belang zouden kunnen zijn. Dit betekent dat op nagenoeg alle denkbare onderzoeksterreinen de Wet deskundige in strafzaken niet van toepassing is. De Adviescommissie kan niet anders dan constateren dat met de concept Aanwijzing een in beginsel mooie wettelijke regeling tot een dode letter wordt gemaakt. Dit is een vervelende constatering.

Afronding

In haar preadvies van 19 mei 2008 nam de Adviescommissie een afwijzend standpunt in. Dit standpunt is met de voorgestelde concept Aanwijzing helaas opnieuw actueel geworden en wordt daarom thans herhaald.

“De Adviescommissie maakt opnieuw van de gelegenheid gebruik haar bezorgdheid uit te spreken. De Aanwijzing technisch onderzoek / deskundigenonderzoek maakt duidelijk dat de nieuwe wettelijke regeling (Wet deskundige in strafzaken) te gemakkelijk omzeild kan worden. Wanneer opsporingsfunctionarissen, buiten de wettelijke regeling om, in het overgrote deel van de gevallen, zelf (technisch) deskundigenonderzoek kunnen / zullen (laten) verrichten, komt er van de doelstellingen van de wet niets terecht. Dan verandert er in de praktijk niets aan de positie van de deskundige in het strafproces, de kwaliteit van de (resultaten van de) onderzoeken, en aan de positie van de verdediging.

Een wettelijke regeling die in de praktijk niet of nauwelijks wordt toegepast, kan worden gemist. De praktijk zit niet te wachten op een regeling die er op papier mooi uitziet, maar wel op een regeling die werkelijk doet wat zij beoogt te doen.

Met een paar eenvoudige wijzigingen kan de wettelijke regeling zó worden aangepast dat er werkelijk sprake is van verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces (en daarmee tevens van een versterking van de positie van de verdediging).

De concept Aanwijzing zal moeten worden aangepast overeenkomstig de kennelijke bedoeling van de wetgever. De Adviescommissie kan zich niet vinden in de voorgestelde tekst zoals die thans luidt.”

Rotterdam, 7 mei 2009

Adviescommissie Strafrecht
prof. mr. T.N.B.M. Spronken, voorzitter,
namens deze, mr. R. Hogendoorn, secretaris.